

Projekt „Budovanie kapacít na úrovni miestnej územnej samosprávy v oblasti integračnej politiky“ je financovaný Európskou úniou z Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín na roky 2007 – 2013 „Solidarita pri riadení migračných tokov“.

STRATÉGIA INTEGRÁCIE ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN V MESTE SNINA

apríl 2015

OBSAH

PREAMBULA	3
1 DEFINOVANIE ZÁKLADNÝCH POJMOV	4
2 SITUÁCIA NA MIESTNEJ ÚROVNI	7
2.1 Trh práce a hospodárstvo	8
2.2 Sociálna starostlivosť a nezamestnanosť	10
2.3 Bytový fond.....	12
2.4 Vzdelávanie	13
2.5 Kultúra.....	13
3 VÝZNAM INTEGRÁCIE ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN NA MIESTNEJ ÚROVNI A JEJ CIELE	15
3.1 Opatrenia	18
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	22

PREAMBULA

Žijeme v čoraz rozmanitejšom svete. Stávame sa súčasťou širších spoločenských a kultúrnych vzťahov, ktoré presahujú hranice nášho mesta, regiónu, krajiny, či kontinentu.

Fenomén migrácie je súčasťou každodenného života. Ľudia opúšťajú miesta kde sa narodili, menia lokality a krajiny svojho pobytu. Dôvody a motivácie opustiť to, čo dôverne poznajú, sú rôzne. Spoločným menovateľom migrácie je často sen o lepšom živote a dôstojnejšej existencii, príležitosť pre vlastnú sebarealizáciu, alebo obyčajný pocit bezpečia a život bez strachu.

Narastajúci počet zahraničných migrantov prináša pre mestá a obce nové a často neľahké výzvy, ale aj pozitívne impulzy a ľudský potenciál, ktoré prispievajú k rozvoju miest a regiónov.

Uvedomujeme si, že pre sociálnu súdržnosť nášho mesta a šťastný život ktoréhokoľvek obyvateľa či obyvateľky je dôležité, aby každý, kto sa rozhodol pre život v našom meste, sa stal jeho aktívnou súčasťou. Preto si želáme, aby do života mesta boli zapojení aj migranti - štátni príslušníci tretích krajín.

Vychádzajúc z princípov rovnosti, spravodlivosti a rešpektovania ľudskej dôstojnosti každého obyvateľa a obyvateľky, prijímame túto lokálnu stratégiu integrácie, ktorou chceme vytvárať predpoklady pre čo najširšie zapojenie migrantov do života v našom meste.

1 DEFINOVANIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

Migrácia je fenoménom pretrvávajúcim v každej spoločnosti už od pradávnych čias. Presuny jednotlivcov, ba dokonca i celých skupín za vidinou „lepšieho“ života sú všeobecne známe nielen z našich dejín, ale sú bežnou súčasťou aj moderného života v rámci globalizačných procesov. Príčiny migrácie sú rôzne, či už ide o politické, sociálne, ekonomické, etnické alebo náboženské dôvody. V súčasnosti migrácia súvisí s presunom pracovnej sily, teda je založená na báze ekonomického nedostatku. Sekundárnou príčinou je negatívny demografický vývoj a s tým súvisiaci úbytok ekonomicky produktívneho domáceho obyvateľstva v prijímajúcich krajinách. Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) definuje medzinárodnú migráciu ako „pohyb osôb, ktoré opúšťajú svoje krajiny pôvodu alebo krajiny obvyklého pobytu za účelom usadiť sa buď trvale alebo dočasne v inej krajine“.¹

„V Slovenskej republike je tematika zahraničnej migrácie – napriek jej rastúcej závažnosti – relatívne stále na periférii spoločenského dialógu. Zdá sa, že vývoj na úseku prijímania a implementácie zákonov, v inštitucionálnej rovine alebo praxi bol dosiaľ nezriedka podmienený len prístupovým procesom SR do Európskej únie a následnou hlbšou inkorporáciou krajiny do európskych štruktúr. Záujem médií o javy a procesy vzťahujúce sa k zahraničnej migrácii je zväčša naďalej nesystematický, povrchný a okrajový, informovanosť a orientácia občanov SR slabá, a tak premeny o. i. v akceptácii zahraničných migrantov slovenskou spoločnosťou či v znižovaní miery xenofóbie nastávajú len pomaly.“²

Aj keď Slovensko zo socio-ekonomického pohľadu nie je práve najlukratívnejšou destináciou pre cudzincov, ich počet v poslednom období, najmä tých s povoleným pobytom, stúpa. Ako uvádza Vašečka³, typickým migrantom v Slovenskej republike je muž vo veku 25 – 34 rokov s pomerne dobrým vzdelaním. Cudzinci pochádzajúci z krajín Európskej únie, USA či Južnej Kórey pôsobia na Slovensku ako kvalifikovaní experti, konzultanti, manažéri a podnikatelia, cudzinci z krajín bývalého Sovietskeho zväzu a z balkánskych krajín zasa ako nízkokvalifikované pracovné sily a občania krajín juhovýchodnej Ázie predovšetkým ako drobní podnikatelia v službách. Autor ďalej podotýka, že napriek mnohým odlišnostiam a rôznym kategóriám, sú cudzinci na Slovensku vnímaní predovšetkým ako homogénna skupina. Ľudia nevelmi rozlišujú medzi azylantmi, cudzincami prichádzajúcimi za prácou, príp. za zlúčením rodiny či študentmi. Navyše ich príchod vnímajú ako určitú príťaž a zvýšené náklady bez ohľadu na to, že v mnohých prípadoch ide, práve naopak, o ekonomický prínos pre Slovensko.

Zahraničná migrácia – zjednodušene definovaná ako druh priestorovej mobility obyvateľov, ktorej podstatou je pohyb osôb cez hranice štátov s úmyslom usadiť sa v druhej krajine na určité obdobie. Medzinárodná organizácia pre migráciu formuluje definíciu zahraničnej migrácie ako pohyb osoby alebo skupiny osôb z jednej geografickej jednotky do druhej cez administratívnu či politickú hranicu so zámerom usadiť sa natrvalo alebo prechodne na mieste inom, ako je miesto pôvodu osoby. Do tejto kategórie nespadá dočasná priestorová mobilita za účelom rekreácie, turistiky, služobnej cesty, náboženskej púte, misie v diplomatickom zbore či ozbrojených silách a pod.⁴

Cudzincom je v zmysle § 2 ods. 2 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „cudzinecký zákon“) každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky, teda

¹ World Migration 2005: Costs and Benefits of International Migration, s. 455.

² Divinský, B. 2005. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti, s. 13.

³ Vašečka, M. 2009. Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike.

⁴ Divinský, B. 2005. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti, s. 17.

základným kritériom je občianstvo, pričom za cudzinca sa považuje aj občan Európskej únie, resp. Európskeho hospodárskeho priestoru (ďalej len „EÚ/EHP“).

Štátnym príslušníkom tretej krajiny je podľa § 2 ods. 4 cudzineckého zákona každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky ani občanom EÚ/EHP, pričom do tejto kategórie spadá aj osoba bez štátnej príslušnosti. Medzi tretie krajiny patrí napríklad Ukrajina, Rusko, Vietnam, Čína, Island, Srbsko, bývalá Juhoslovanská republika, africké krajiny, ale aj Spojené štáty americké či Kanada.

Migrant – osoba, ktorá opúšťa krajinu alebo región s cieľom usadiť sa v inej krajine alebo regióne. Často sa tento pojem považuje za synonymum slova cudzinec, resp. štátny príslušník tretej krajiny.⁵ Kritériom je zvyčajne doba pobytu jedinca v zahraničí alebo jeho právny status. OSN odporúča ako hranicu pre zaradenie do migrácie pobyt v dĺžke minimálne 3, resp. 12 mesiacov v prijímajúcej krajiny, aj keď väčšina krajín je z hľadiska akceptovania dĺžky a viazanosti pohybu migranta oveľa liberálnejšia.⁶ Pre naše účely do tejto kategórie zaraďujeme aj osoby, ktoré už na území Slovenskej republiky získali občianstvo, ale narodili sa v inej krajiny, resp. ich deti, ktoré sa už narodili na území Slovenskej republiky.

Z časového hľadiska hovoríme o migrácii krátkodobej (3 – 11 mesiacov), dlhodobej (viac ako 12 mesiacov) a trvalej (permanentné usadenie migrantov), z hľadiska vstupu do krajiny zasa o legálnej a nelegálnej, pri rozpoznaní príčin a motívov označujeme migráciu ako dobrovoľnú (na základe slobodnej vôle) a nútenú (nedobrovoľná v dôsledku napr. prenasledovania, vojny, prírodnej katastrofy a pod.). Dobrovoľná migrácia býva tiež označovaná aj termínom ekonomická, pretože ide o osoby, ktoré sa rozhodli opustiť krajinu pôvodu s cieľom zlepšiť si ekonomickú situáciu. Dobrovoľní migranti sú tiež považovaní za pracovných migrantov, pričom dôsledkom pracovnej migrácie býva často aj problém zlučovania rodín.⁷

Druhy pobytov štátnych príslušníkov tretích krajín v zmysle cudzineckého zákona:

- a) **Prechodný pobyt** – oprávňuje štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa, vycestovať a opätovne vstupovať na územie Slovenskej republiky v čase, na aký mu bol policajným útvaram udelený pobyt. Zvyčajne je viazaný na jeden účel, a to podnikanie, zamestnanie, štúdium, osobitná činnosť, výskum a vývoj, zlúčenie rodiny, plnenie služobných povinností civilnými zložkami ozbrojených síl, priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí, priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte. Povoľenie na prechodný pobyt je možné udeliť v nadväznosti na čas dosiahnutia uvedeného účelu najviac na dva, päť, resp. až šesť rokov (v prípade štúdia). Prechodný pobyt je možné obnoviť.
- b) **Trvalý pobyt** – oprávňuje štátneho príslušníka tretej krajiny zdržiavať sa, vycestovať a opätovne vstupovať na územie Slovenskej republiky v čase, na ktorý mu bol policajným útvaram udelený, ak to zákon neustanovuje inak. Trvalý pobyt môže byť prvýkrát udelený na päť rokov, po štyroch rokoch je možné požiadať o pobyt na neobmedzene dlhý čas. Vo výnimočných prípadoch je možné udeliť neobmedzený pobyt aj po prvýkrát. Za trvalý pobyt sa považuje aj pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny s priznaným postavením osoby s dlhodobým pobytom Európskej únie. Na základe udeleného trvalého pobytu má príslušník tretej krajiny rovnaké práva a povinnosti ako občan Slovenskej republiky v rôznych oblastiach života, vrátane možností na komunálnej úrovni ako je možnosť voliť alebo byť volený.

⁵ Drozd, P., Frkáňová, A. Ulrichová, N. 2013. Získavanie vysokoškolsky kvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do Slovenskej republiky, s. 10.

⁶ Divinský, B. 2005. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti, s. 17.

⁷ Žáková, M. 2006. Azylová problematika na Slovensku z pohľadu sociálnej práce, s. 15.

c) **Tolerovaný pobyt** – policajný útvar udelí tento druh pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny na 180 dní (s možnosťou predĺženia o ďalších 180 dní, a to aj opakovane) ak je prekážka jeho administratívneho vyhostenia, jeho vycestovanie nie je možné a jeho zaistenie nie je účelné, ak ide o maloletú osobu nájdenú na území Slovenskej republiky, ak to vyžaduje rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života a neohrozuje bezpečnosť štátu alebo verejný poriadok (ak nie je držiteľom platného cestovného dokladu a hodnoverne preukáže svoju totožnosť iným spôsobom) alebo je obeťou obchodovania s ľuďmi. Za tolerovaný pobyt sa považuje obdobie poskytovania ústavnej starostlivosti, trvania karanténneho opatrenia, posudzovania žiadosti o udelenie tolerovaného pobytu, výkonu väzby alebo obdobie výkonu trestu odňatia slobody, spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní v prípade, ak je cudzinec obeťou obchodovania s ľuďmi. Počas platnosti tolerovaného pobytu štátny príslušník tretej krajiny nemôže podnikat'.

Integrácia cudzincov predstavuje obojstranný proces vzájomného uznania a rešpektovania majoritnej spoločnosti a cudzincov. Tvorí jednu z kľúčových otázok migračnej politiky EÚ. Intenzívne sa diskutuje o otázkach vzájomného pôsobenia migračnej a integračnej politiky, ako aj o dosahu týchto politik na hospodárske a sociálne ciele prijímajúcich krajín, rozvoj celej EÚ.⁸ V zmysle smerovania našej stratégie sa v tomto smere stotožňujeme so všeobecným cieľom „**Koncepcie integrácie cudzincov v SR**“, ktorým je nadobudnutie sebestačnosti migrantov v zmysle toho, aby viedli nezávislý život, pokiaľ ide o bývanie, zamestnanie, vzdelávanie, sociálne siete, zdravotnú starostlivosť a účasť na živote spoločnosti, vrátane prístupu k verejným inštitúciám, službám, zariadeniam a právam majoritnej spoločnosti. Tieto integračné opatrenia by mali smerovať k existencii koordinovaných a navzájom prepojených nástrojov a opatrení, ktoré umožnia cudzincom zaradiť sa na pracovný trh, osvojiť si jazyk prijímajúcej krajiny, zabezpečiť im prístup ku vzdelaniu, k zdravotnej starostlivosti, k sociálnym službám, k bývaniu a k uznaniu kultúrnych špecifik, ako aj uznanie ich jasného právneho štatútu, účasti na občianskom a politickom živote, prípadne aj získanie štátneho občianstva Slovenskej republiky.

⁸ Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike. 2009.

2 SITUÁCIA NA MIESTNEJ ÚROVNI

Katastrálne územie mesta Snina sa rozprestiera na rozlohe 5 861 ha v nadmorskej výške 216 m. Mesto Snina sa nachádza v severovýchodnej časti Slovenska, v najvýchodnejšej časti Prešovského samosprávneho kraja. Je súčasťou Horného Zemplína a celý okres Snina zo severu hraničí s Poľskom, východnú hranicu tvorí Ukrajina, z juhu susedí s okresom Sobrance a zo západu s okresom Humenné. Snina a jej okolie sú známe hlavne vďaka svojej odľahlosti a neporušenosti. Prírodné bohatstvo regiónu je podmienené predovšetkým skutočnosťou, že sa tu stretávajú a vzájomne prelínajú dve horské sústavy Východných a Západných Karpát. Zo severu je región chránený horskými flyšovými pohoriami Nízkych Beskýd a Bukovských vrchov (územie Národného parku Poloniny) a z juhu Sopečným pohorím Vihorlatu (územie Chránenej krajinnnej oblasti Vihorlat). Tieto pohoria poskytujú návštevníkom široké možnosti predovšetkým pešej turistiky pre náročných i menej náročných milovníkov Východných Karpát.

Pre rozvoj cestovného ruchu a turistiky je v regióne vybudovaná celá sieť turistických chodníkov, náučných chodníkov, cyklotrás, turistických hraničných priechodov do Poľska. Rekreačná oblasť Sninské rybníky sa nachádza približne 3 km od Sniny v doline Bystrého potoka. V roku 2010 boli pôvodné tri kúpaliská prestavané na jedno prírodné biokúpalisko. Okrem možnosti športového rybolovu (rybník Mlynisko) ponúka výborné možnosti pre pešiu turistiku. Je východiskovým bodom pešej turistickej trasy na Sninský kameň, odkiaľ sa dá pokračovať k najväčšiemu sopečnému jazeru na Slovensku - Morskému oku. Oblíbená je aj u cyklistov, ktorí z nej absolvujú jazdy Vihorlatským pohorím po trase bývalej úzkokolejky. Samozrejmosťou je ponuka ubytovacích zariadení rôznych kategórií (hotel, ubytovne, kemp) vrátane možnosti stravovania. V letných mesiacoch sa tu konajú známe hudobné festivaly Rock pod kameňom, Podvihorlatský folklórny festival či Farfest Snina.

Napriek prírodným krásam najvýchodnejšieho mesta Slovenska, tento región patrí medzi hospodársky menej rozvinuté, bez významnejšej surovínovej základne a s vysokou nezamestnanosťou. Je hospodárskym a správnym centrom regiónu, v ktorom spolu s ďalšími 33 obcami žije na rozlohe 80 503 ha takmer 40 000 obyvateľov. Vzhľadom na svoju odľahlú polohu mimo hlavných urbanizačných a rozvojových osí a bez výrazných predpokladov surovínovej základne sa nedá predpokladať významný hospodársky rast v oblasti priemyslu. V rámci ekonomickej situácie pretrvávajú krátkodobá, občas aj dlhodobá platobná neschopnosť, nedostatok finančných zdrojov a rast cien, čo spomaľuje rozvoj výrobných aj nevýrobných odvetví. Zamestnávateľia sa usilujú udržať, prípadne zvýšiť zamestnanosť, no vysoké náklady na zamestnancov, odvodová záťaženosť, nedostatok zákazkovej náplne, nepriaznivé úverové podmienky, byrokratická náročnosť získavania finančných prostriedkov z eurofondov, veľká vzdialenosť od hospodárskych centier, dopravná náročnosť a mnohé ďalšie faktory predstavujú bariéry obmedzujúce ich ekonomický rozvoj mesta. Pracovná sila pre nedostatočný rozvoj zamestnanosti z mesta zvyčajne odchádza.

Pre mesto Snina je v posledných rokoch typický úbytok obyvateľstva spôsobený predovšetkým nedostatočnou ponukou voľných pracovných miest. Miestnymi obyvateľmi je často celý okres nazývaný aj „hladovou dolinou“. Najväčší nárast počtu obyvateľov bol zaznamenaný v rokoch 1980 až 1990 – o viac ako 30 %. V nasledujúcej dekáde nárast dosahoval už len 11 % a postupne počet obyvateľov začína klesať. V období rokov 2001 – 2011, t.j. v období medzi dvoma sčítaniami obyvateľov poklesla populácia v meste Snina o 2,82 % (v konkrétnom vyjadrení o 602 obyvateľov). Priemerný vek sa zvýšil z 32 na 37 rokov. Pomer generácie prarodičov (65 a starší) a generácie detí (0 – 14 r.), t.j. index starnutia sa zvýšil z hodnoty 50 na 59. Pokles prírastku obyvateľstva je zapríčinený najmä migráciou obyvateľstva a aj poklesom novonarodených detí. V priebehu jedného desaťročia (2002 – 2012) sa odsťahovalo z mesta 3 281 obyvateľov, z toho 138 do zahraničia. Nárast populácie

sa v najbližších rokoch nedá predpokladať, avšak zastaviť klesajúci počet obyvateľov môže najmä vytvorenie nových pracovných príležitostí a zlepšenie sociálneho prostredia. Podľa posledných výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 predstavovalo ekonomicky aktívne obyvateľstvo len 48,5 % z celkového počtu obyvateľov mesta Snina.

Tabuľka č. 1 – Počet obyvateľov mesta – vývoj za roky 2008 - 2014

Ukazovateľ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Muži	10 327	10 292	10 231	10 136	10 053	10 033	9 930
Ženy	10 837	10 822	10 760	10 565	10 513	10 463	10 364
Spolu	21 164	21 114	20 991	20 701	20 576	20 496	20 294

Zdroj: Mestský úrad Snina, evidencia obyvateľstva

2.1 TRH PRÁCE A HOSPODÁRSTVO

Tak, ako je to vo väčšine miest a obcí Slovenska, aj v meste Snina a jeho okolí je najväčším problémom vysoká nezamestnanosť, čo potvrdzujú štatistické údaje úradu práce, výsledky prieskumov, ale aj názory obyvateľov. V regióne je stále nedostatok nových pracovných miest, nízka kúpna sila miestnych obyvateľov a nízka konkurencieschopnosť miestnych stredných a malých podnikov.

Štruktúra jednotlivých priemyselných podnikov prešla transformáciou, keďže v súčasnosti prevažná časť podnikov má charakter akciovej spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným a iných foriem súkromného vlastníctva. Aj samotné mesto prispelo k zamestnanosti, a to najmä skutočnosťou, že je zriaďovateľom a jediným spoločníkom dvoch obchodných spoločností - Nemocnica Snina, s. r. o. a Verejnoprospešné služby Snina, s. r. o. Tieto spoločnosti okrem toho, že zabezpečujú nevyhnutné služby obyvateľstvu a okoliu, poskytujú zhruba 300 pracovných miest. Okrem spomínaných organizácií je aj zriaďovateľom piatich základných a šiestich materských škôl, 1 základnej umeleckej školy a 1 centra voľného času.

Mesto tiež vytvorilo v areáli bývalého Vihorlatu s podporou štátu priemyselný park, v ktorom svoju činnosť vykonávajú štyri spoločnosti: MOPS PRESS, s. r. o., RMR Slovensko, s. r. o., DEL CASTING, a.s. a ELEKTRON, s. r. o. Spolu tak poskytujú ďalších 200 pracovných miest. Možnosť podnikania je silne ovplyvnená históriou. V Snine medzi dominantné odvetvia priemyslu vždy patrilo strojárstvo, drevospracujúci priemysel a obuvníctvo. V tabuľke je uvedený možný hospodársky potenciál v meste a okolí.

Tabuľka č. 2 - Hospodársky potenciál mesta a regiónu

Oblasť	Dôvody
Strojárstvo	Tradícia, kvalifikovaní pracovníci, existujúce stredné odborné školstvo, vybudované kapacity, technologické zariadenia, sofistikovaná produkcia
Hutníctvo	Dlhoročná tradícia, kvalifikovaní pracovníci, existujúce školstvo, vybudované kapacity, technologické zariadenia vyrábané v meste, rozvoj automobilového priemyslu v SR
Drevospracujúci priemysel	Tradícia, kvalifikovaní pracovníci, technologické zariadenia, surovinový zdroj v regióne, vhodné objekty pre etablovanie komplexného spracovania drevnej hmoty

Poľnohospodárstvo	Charakter krajiny vhodný pre podhorské, horské a ekologické poľnohospodárstvo, existujúce technologické zariadenia pre veľkovýrobu
Lesníctvo	Charakter krajiny vhodný pre produkciu drevnej hmoty, potenciál pre vybudovanie podnikov pre komplexné spracovanie drevnej hmoty
Ľahký priemysel, obuvníctvo	Tradícia, kvalifikovaná pracovná sila, vybudované kapacity, vhodné odvetvie pre zamestnanie žien
Stavebníctvo	Tradícia, kvalifikovaná pracovná sila
Cestovný ruch	príroda, NP Poloniny a CHKO Vihorlat, RO Sninské rybníky

Zdroj: MsÚ Snina, oddelenie správy majetku a služieb

Hospodársky rozvoj úzko súvisí s trhom práce, ktorý je charakterizovaný dlhodobou prevahou ponuky pracovných síl nad dopytom. Z hľadiska odvetvovej štruktúry majú rozhodujúci vplyv na zamestnanosť strojársky, drevospracujúci, elektrotechnický, obuvnícky priemysel, výroba plastov, v menšej miere tiež poľnohospodárstvo, maloobchod a služby. Vplyv na zamestnanosť má aj demografia obyvateľstva, a to nielen samotného mesta Snina, ale aj okolia, resp. okresu Snina.

Celkovo možno konštatovať, že v oblasti priemyslu majú významné miesto práve malé a stredné podniky. V členení fyzických osôb podľa odvetvovej štruktúry majú rozhodujúci vplyv na ekonomiku regiónu obchod, priemysel a stavebníctvo. Počty živnostníkov výrazne medziročne klesajú v oblasti priemyslu, obchodu, stavebníctva a v oblasti administratívy. Štátni príslušníci tretích krajín sa uplatňujú prevažne v oblasti služieb a obchodu. Z celkového počtu v rámci mesta Snina 3 vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť.

Možnosti zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín rieši zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vo svojej piatej časti (§ 21 - § 24). V tomto právnom predpise sú taxatívne vymedzené podmienky zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, možnosti vystavenia povolenia na zamestnanie i povinnosti zamestnávateľa. Povolenie na zamestnanie sa vyžaduje predovšetkým v prípade zamestnania štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý bude zamestnaný na účel sezónneho zamestnania najviac 180 dní počas 12 po sebe nasledujúcich mesiacov, má udelený prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny, v období do uplynutia 12 mesiacov od udelenia prechodného pobytu na účel zlúčenia rodiny, má udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v členskom štáte Európskej únie v období do uplynutia 12 mesiacov od začiatku pobytu na území Slovenskej republiky, je v pracovnom pomere so zamestnávateľom, ktorý má sídlo alebo sídlo organizačnej zložky s pracovnoprávnou subjektivitou mimo územia Slovenskej republiky a ktorý ho vysiela na základe zmluvy uzatvorenej s právnickou osobou alebo fyzickou osobou vykonávať prácu na území Slovenskej republiky, resp. ak to ustanovuje medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná. **Za týmto účelom Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Humennom vydáva priemerne ročne zhruba do 15 pracovných povolení pre štátnych príslušníkov tretích krajín v meste Snina** (zväčša pochádzajúcich z Ukrajiny). Štátny príslušník tretej krajiny s udeleným povolením na zamestnanie a povolením prechodného pobytu na účel zamestnania môže vykonávať len pracovnú činnosť v zmysle podmienok uvedených na povolení na zamestnanie. Povolenie platí najviac 2 roky s možnosťou predĺženia, pri sezónnom zamestnávaní najviac 6 mesiacov.

2.2 SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ A NEZAMESTNANOSŤ

Hlavnou úlohou sociálnej starostlivosti, z hľadiska jej celospoločenského charakteru, je pomoc pri uspokojovaní objektívne uznaných potrieb ako jednotlivca, rodiny, skupiny či komunity. Sociálna starostlivosť, vrátane sociálnej pomoci ako vyjadrenia konkrétnej intervencie, sa realizuje na podklade platnej legislatívy prostredníctvom inštitúcií vytvárajúcich sociálnu sieť. Medzi hlavné nástroje patria sociálne služby, štátne sociálne dávky, peňažné dávky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, dávky v nezamestnanosti, dávky v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Cieľovú skupinu je možné na základe znevýhodnenia a zvýšeného rizika sociálnej exklúzie rozdeliť do troch základných skupín, a to:

- nezamestnaní (najmä dlhodobo nezamestnaní s kumuláciou rizikových faktorov ako je nízky či vysoký vek, nízka úroveň vzdelania, sociálna marginalizácia z hľadiska príslušnosti k sociálnej skupine a pod.),
- starší občania a občania s ťažkým zdravotným postihnutím,
- mnohopočetné rodiny, resp. neúplné rodiny a deti zo znevýhodneného sociálneho a rodinného prostredia.

Prioritou pri práci s týmito skupinami občanov je eliminácia znevýhodnení vzniknutých v dôsledku nepriaznivých sociálnych udalostí a snaha o vytvorenie podmienok na ich aktívnej a rovnoprávnej účasti na ekonomickom i sociálnom živote spoločnosti.

V oblasti nezamestnanosti sa situácia ako v okrese Snina, tak aj v samotnom meste vyvíja za posledné roky pomerne nepriaznivo. Zvyšovanie počtu nezamestnaných v dôsledku znižovania počtu pracovných miest paralelne súvisí so zvyšovaním počtu sociálne odkázaných občanov. Miera nezamestnanosti sa dlhodobo pohybuje nad úrovňou celoslovenského priemeru. K 31.12.2014 miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Snina bola 19,06 %. Celkový počet uchádzačov o zamestnanie bol 3 937, z toho nezamestnaných mužov bolo 2 054 a nezamestnaných žien bolo 1 883. Pre porovnanie, miera evidovanej nezamestnanosti k 31.12.2014 sa pohybovala v rámci celého Slovenska na úrovni 12,29 %. Vývoj nezamestnanosti v meste Snina je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č. 3 – Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v meste Snina za roky 2009 - 2013

Rok	Mesto Snina		
	Spolu	Ženy	Muži
2009	2 471	1 166	1 305
2010	2 263	1 125	1 138
2011	2 206	1 106	1 100
2012	2 263	1 084	1 179
2013	2 094	1 053	1 041
2014 ⁹	2 050	1 030	1 020

Zdroj: ÚPSVaR Humenné, pracovisko Snina

Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa vzdelania, najpočetnejšou skupinou v meste Snina sú vyučení bez maturity a stredoškóľáci s maturitou. Veková štruktúra uchádzačov o zamestnanie poukazuje na vysoký počet nezamestnaných v produktívnom veku. Nepriaznivo sa vyvíja dlhodobá nezamestnanosť, pribúda počet uchádzačov o zamestnanie evidovaných viac ako dva roky, ktorí sa z rôznych dôvodov (napr. nedostatočná kvalifikácia, vyšší vek, zdravotné obmedzenia a pod.) nedokážu uplatniť na trhu práce a postupne strácajú

⁹ Za rok 2014 je uvedený len odhadovaný počet, keďže presné údaje z nového informačného systému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny momentálne nie je možné získať.

pracovné návyky. Ide zároveň aj o občanov sociálne odkázaných a poberajúcich dlhodobu pomoc v hmotnej núdzi, pričom ich počet sa každoročne zvyšuje. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné, pracovisko Snina k 31.03.2015 eviduje 8 uchádzačov o zamestnanie, ktorí patria k štátnym príslušníkom tretích krajín, vo väčšine prípadov ide o štátnych príslušníkov Ukrajiny.

V dôsledku nedostatku voľných pracovných miest v meste Snina sú často jednou z možných foriem pomoci menšie obecné služby. Priemerný počet uchádzačov o zamestnanie umiestnených na menších obecných službách organizovaných mestom Snina sa pohybuje zhruba na úrovni 210, pričom mesto Snina využíva aj možnosti finančnej pomoci prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné na realizáciu aktivačnej činnosti, kde sa zatiaľ pravidelne darilo umiestniť 50 uchádzačov o zamestnanie. Za účasť na menších obecných službách alebo na aktivačnej činnosti získava uchádzač o zamestnanie aktivačný príspevok v hmotnej núdzi vo výške 63,07 €. Uchádzači o zamestnanie realizujú pomocné práce zamerané na zlepšenie života, životného prostredia, ekonomických a sociálnych podmienok obyvateľov mesta Snina v záujme zachovania svojich pracovných návykov. Tieto aktivity im umožňujú aktívne sa podieľať na rozvoji mesta a na jeho zveľadovaní. S týmto cieľom má mesto Snina snahu naďalej poskytovať možnosti aktivizácie svojim nezamestnaným občanom, pričom túto možnosť môžu využiť aj cudzinci s trvalým pobytom na území mesta. **Za posledných 5 rokov túto možnosť pomoci využili 2 štátni príslušníci tretích krajín (obaja z Ukrajiny).**

Potrebnú sociálnu pomoc občanom mesto Snina realizuje aj prostredníctvom poskytovania jednorazovej dávky podľa § 17 zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a tiež poskytovaním nevyhnutnej okamžitej pomoci občanovi v náhlej núdzi v nadväznosti na § 3 ods. 4 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Konkrétne podmienky poskytovania uvedených príspevkov upravuje Všeobecne záväzné nariadenie mesta Snina č. 123/2014 o nakladaní s finančnými prostriedkami v sociálnej oblasti. **Túto formu pomoci zatiaľ využil iba jeden štátny príslušník tretej krajiny.**

Poskytovanie sociálnych služieb zameraných na dôchodcov a občanov s ťažkým zdravotným postihnutím patrí do legislatívneho rámca zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“) a zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP“). Sociálne služby možno považovať ako nástroj sociálnej politiky a praktického presadzovania záujmov spoločnosti vo vzťahu k občanom odkázaným na starostlivosť v záujme napĺňania svojich sociálnych potrieb.

V meste Snina každoročne pribúda množstvo starších ľudí, mnohí z nich žijú osamelo alebo majú zdravotné postihnutie. K 31.12.2012 bolo v meste Snina 2 771 dôchodcov, čo z celkového počtu obyvateľov mesta (k 31.12.2012 – 20 576) tvorilo 13,47 %. K 31.12.2013 to bolo už 3 177 dôchodcov, čo z celkového počtu obyvateľov mesta (k 31.12.2013 – 20 496) tvorilo 15,5 %. Na tomto vývoji je badateľný nárast postproduktívneho obyvateľstva, pri znižujúcom sa počte celkovej populácie mesta je zrejmé, že na úkor produktívneho obyvateľstva. Spoločenské snahy smerujú k deinštitucionalizácii sociálnych služieb s preferenciou terénnych sociálnych služieb, teda poskytovania sociálnych služieb v prirodzenom (domácom) prostredí občana pred umiestnením v pobytovom zariadení (napr. zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, domov sociálnej starostlivosti a pod.). **Medzi užívateľmi sociálnych služieb, ktoré poskytuje mesto Snina, sa zatiaľ nevyskytol žiaden štátny príslušník tretej krajiny.**

K najvyužívanejším terénnym sociálnym službám v meste Snina patrí opatrovateľská služba (§ 41 zákona o sociálnych službách), ktorej pôsobnosť v zmysle § 2 písm. d) zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky prešla od 01.01.2003 pod samosprávu. Opatrovateľská služba v meste Snina je poskytovaná tým občanom, ktorí sú pre svoj nepriaznivý zdravotný stav odkázaní na pomoc inej fyzickej osoby. Podmienky poskytovania opatrovateľskej služby sú stanovené vo Všeobecne záväznom nariadení mesta Snina č. 124/2014 o opatrovateľskej službe. K 31.12.2012 mesto poskytovalo opatrovateľskú službu 55 opatrovaným, a to prostredníctvom 42 opatrovateľiek. K 31.12.2013 mesto Snina zamestnávalo 46 opatrovateľiek, ktoré sa denne starali o 59 opatrovaných. K 31.12.2014 to bolo 42 opatrovateľiek denne sa starajúcich o 57 klientov. **V rokoch 2012 až 2014 bola ako opatrovateľka zamestnaná aj jedna štátna príslušníčka tretej krajiny.**

Ťažko zdravotne postihnutí majú možnosť prostredníctvom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny získať príspevky v zmysle zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP. Pomerne využívaným príspevkom je príspevok na opatrovanie, prostredníctvom ktorého je občanovi poskytovaná rodinným príslušníkom starostlivosť v domácom rodinnom prostredí. **K 31.03.2015 poberá rôzne druhy príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia 8 štátnych príslušníkov tretích krajín. Jedna štátna príslušníčka tretej krajiny vykonáva osobnú asistenciu pre občana s ťažkým zdravotným postihnutím.**

V rámci pomoci mnohopočetným rodinám a v záujme zvyšovania pôrodnosti, a tým aj stavu obyvateľstva, mesto Snina v súlade so Všeobecne záväzným nariadením mesta Snina č. 85/2007 poskytuje občanom s trvalým pobytom v meste Snina jednorazový finančný príspevok pri narodení tretieho a ďalšieho dieťaťa vo výške 165,97 €. Nepriaznivá sociálna situácia v meste spôsobuje znižovanie pôrodnosti, najmä pri rozširovaní rodiny o tretie a ďalšie dieťa. **Za posledných päť rokov nebol poskytnutý žiaden príspevok pre štátnych príslušníkov tretích krajín.**

Deťom z rodín, ktoré sa nachádzajú v hmotnej núdzi, sú v spolupráci s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a jeho finančnou podporou poskytované dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom a k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením v zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách. **Túto formu pomoci môžu využiť tiež deti štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa aktuálne nachádzajú v hmotnej núdzi, resp. ich príjem je pod úrovňou životného minima.**

2.3 BYTOVÝ FOND

Najväčší rozmach bytovej výstavby v meste bol zaznamenaný v čase budovania vodnej nádrže Starina. V období rokov 2005 – 2014 aj v Snine došlo k útlmu výstavby bytových domov. Do užívania bolo odovzdaných 55 bytov, z toho výstavbu 24 ŠFRB zrealizovalo mesto. V súčasnosti, čo sa týka trhu s bytmi v meste, ponuka – dopyt, dalo by sa povedať, že situácia je vyrovnaná.

Podľa sčítania ľudu z roku 2011 z celkového počtu 2 200 domov je 1 974 domov slúžiacich na bývanie v členení 1 794 rodinných domov a 183 bytových domov, zvyšných 253 domov predstavujú ostatné budovy. Z celkového počtu 1 974 rodinných domov je 98,65 % vo vlastníctve fyzických osôb, 0,06 % vo vlastníctve právnických osôb a 1,29 % v inom vlastníctve. Bytov bolo celkom 6 426, pričom najväčšiu časť – 69,9 % z nich predstavovali byty v bytových domoch a 29,7 % byty v rodinných domoch. Zvyšných 0,4 % predstavovali byty v ostatných budovách.

Pozitívom je skutočnosť, že pomerne úspešne prebiehajú v meste rekonštrukcie bytových domov (výmena okien, zateplenie). Najväčším problémom bytového fondu je jeho štruktúra. Je evidentný najmä nedostatok bytov s nižšou podlahovou výmerou a nižším štandardom. Na druhej strane by bolo vhodné ďalšiu výstavbu bytov riešiť dostavbou.

V rámci bytového fondu má mesto Snina k dispozícii 2 malometrážne sociálne byty na sídlisku I, ktoré sú určené pre rodiny nachádzajúce sa v kríze po posúdení ich sociálnej situácie. Bývanie je na dobu určitú, do vyriešenia ich problému, pričom tieto byty je možné poskytnúť tiež štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí majú na území mesta trvalý pobyt a dočasne sa ocitli v krízovej životnej situácii.

2.4 VZDELÁVANIE

Kvalitné vzdelanie je rozhodujúcim zdrojom budúceho rozvoja, prosperity a konkurencieschopnosti SR. Tvorivo-humánne vzdelávanie a výchova je aj podmienkou sociálneho konsenzu – odstraňovania sociálnych nerovností, riešenia sociálneho vylúčenia Rómov, neporozumenia medzi ľuďmi, sociálnych konfliktov. Vzdelanie a výchova je najlepšou prevenciou v boji proti kriminalite, nezamestnanosti, drogám, protispoločenskému správaniu, ale aj najlepším stimulom pre vytvorenie kvalitného života obyvateľov Slovenskej republiky v budúcnosti. Význam výchovy a vzdelávania pre celkový spoločenský rozvoj v súčasnom období nie je potrebné opakovane zdôrazňovať.

Mesto Snina je zriaďovateľom 6 materských škôl, 5 základných škôl, 1 základnej umeleckej školy a 1 centra voľného času s právnou subjektivitou. Celkový počet detí, ktoré v školskom roku 2014/2015 navštevujú 9 predškolských zariadení na území mesta je 691. V sieti základných škôl je zaradených 6 škôl a jedna špeciálna základná škola, ktoré navštevuje 1 857 žiakov. Umeleckú výchovu a vzdelávanie zabezpečujú 3 základné umelecké školy s celkovým počtom žiakov 927, z toho 336 žiakov je zaradených do individuálnej formy vzdelávania. Výchovno-vzdelávaciu záujmovú a rekreačnú činnosť zabezpečujú 4 centrá voľného času. Na území mesta sa nachádza 2 gymnáziá, 3 stredné odborné školy, v ktorých študuje dovedna 1 051 študentov.

V ostatných rokoch bol v našom meste zaznamenaný nárast súkromných a cirkevných škôl a školských zariadení. V Snine je 1 cirkevná spojená škola (základná škola a gymnázium), 2 súkromné materské školy, 1 cirkevná materská škola, 1 súkromné centrum voľného času, 1 cirkevné centrum voľného času, 2 súkromné základné umelecké školy, 1 súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva. Cirkevné gymnázium, Stredná priemyselná škola a Gymnázium poskytujú vzdelanie aj 14 študentom z Ukrajiny, ktorí majú v meste Snina prechodný pobyt. Údaje týkajúce sa materských a základných škôl sú celkovo za okres Snina. Materské školy v školskom roku 2014/2015 navštevujú 2 cudzinci, z toho jeden s trvalým pobytom, pričom ide o štátnu materskú školu. Základné školy navštevuje 6 cudzincov, z toho 5 s trvalým pobytom.

2.5 KULTÚRA

Mesto Snina od roku 1961 nebolo sídlom okresu, a preto v meste nevznikli žiadne štátne alebo regionálne kultúrne inštitúcie. Rozvoj tejto oblasti spoločenského života bol a je záležitosťou samosprávy a rôznych občianskych združení, kultúrnych spolkov a inštitúcií. V meste pôsobí Mestské kultúrne a osvetové stredisko, ktoré je centrom a hlavným organizátorom kultúrneho diania. Ťažiskom je rozvoj duchovných hodnôt, tradícií a zvykov (ako slovenských, tak aj menšinových, predovšetkým ukrajinských a rusínskych), ako aj ďalších foriem kultúrneho vyžitia a trávenia voľného času.

V kultúrnej oblasti sú činné tieto subjekty: Dom Matice slovenskej, Galéria Andrej Smolák, ZUŠ a Súkromná ZUŠ – tanečný odbor, Súkromná ZUŠ – výtvarný odbor, Centrum voľného času (mažoretky Maršálky), Súkromné centrum voľného času Mariána Lojana (folklórny súbor Šiňava, Tanečný klub Šarm). Občianske združenia: folklórny súbor Vihorlat, Dychová hudba Sninčanka, Deti Slnka Čhave kamoro.

Národnostné menšiny organizujú svojich príslušníkov v Združení vysídlencov z oblasti vodárenskej nádrže Starina, Zväze Rusínov a Ukrajincov SR či Rusínskej obrode, ktoré sú tiež aktívne pri organizovaní krajových kultúrnych podujatí. Tieto združenia organizujú v meste pravidelné podujatia, napr. Stretnutie rodákov, Festival duchovnej piesne (s medzinárodnou účasťou), regionálne kolo súťažnej prehliadky ľudových piesní Makovická struna, súťažnú prehliadku v prednese rusínskej poézie, prózy a vlastnej tvorby Duchnovičov Prešov. **Iné národnosti v meste Snina nie sú zastúpené v takom počte, aby sa podobným spôsobom združovali.**

Na prezentáciu a organizovanie kultúrnych podujatí slúžia priestory Mestského kultúrneho a osvetového strediska, zrekonštruovaného kaštieľa, Klubu kultúry vysídlencov vodárenskej nádrže Starina, priestory zrekonštruovanej ZUŠ a pre kultúrne podujatia v exteriéri sa využíva mobilné pódium a prírodný amfiteáter situovaný v rekreačnej oblasti Rybníky.

Obnova kaštieľa smeruje k vytvoreniu turistického centra regiónu pre obyvateľov aj návštevníkov mesta Snina. Umiestnenie muzeálneho a galerijného oddelenia do priestorov kaštieľa umocňuje uvedené súčasné rozvojové stratégie mesta. Z hľadiska budúcnosti je tu predpoklad vzniku múzea ako prirodzeného centra spoluvytvárania identity a súdržnosti regiónu.

3 VÝZNAM INTEGRÁCIE ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN NA MIESTNEJ ÚROVNI A JEJ CIELE

Kompetencie samospráv upravuje zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Medzi obyvateľov sa radia rovnako aj cudzinci, či už ide o občanov EÚ/EHP, tak aj štátni príslušníci tretích krajín, ktorí majú na území obce udelený prechodný alebo trvalý pobyt. **Základným zámerom predkladanej stratégie je príprava inštitucionálneho základu pre pravidelné mapovanie podmienok integrácie cudzincov v snahe poskytnúť im zároveň možnosti pre zvyšovanie ich informovanosti na báze poradenstva v organizačnej i praktickej rovine (s akým problémom sa môžu obrátiť na akú inštitúciu, v čom im dokáže pomôcť samospráva, aké majú práva, ale aj povinnosti a pod.). V sekundárnom význame ide o odstraňovanie problémov, ktoré bránia cudzincom zapájať sa do života spoločnosti a žiť plnohodnotný život s navrhovaním možných riešení.**

V meste Snina tvoria cudzinci necelé jedno percento z celkového počtu obyvateľov. Podľa podkladov ku komunálnym voľbám 2014 v meste Snina sa do volieb malo možnosť zapojiť 141 cudzincov s trvalým pobytom na území mesta. Na základe informácií, ktoré mestu poskytla cudzinecká polícia, k 22. februáru 2015 sa na území mesta zdržiavalo 130 štátnych príslušníkov tretích krajín, pričom 61 bolo s udeleným trvalým a 69 s udeleným prechodným pobytom. Podľa štátnej príslušnosti najčastejšie išlo o príslušníkov Ukrajiny (v počte 106), v menších počtoch to boli štátni príslušníci Ruskej federácie (4), Čínskej ľudovej republiky (4), Vietnamskej socialistickej republiky (3), Srbskej republiky (3), Bosny a Hercegoviny (2). Ostatné štátne príslušnosti boli zastúpené jedným cudzincom. V členení podľa veku, najväčší počet (100) tvorili obyvatelia v produktívnom veku od 18 do 62 rokov, 18-ti štátni príslušníci tretích krajín boli vo veku nad 62 rokov. Detí do 18 rokov bolo 12.

Tabuľka č. 4 – Prehľad počtu štátnych príslušníkov tretích krajín na území mesta Snina

Štátna príslušnosť	Druh pobytu*		Ženy	Muži	Spolu
Ukrajina	TP	40	35	5	106
	PP	66	31	35	
Rusko	TP	3	2	1	4
	PP	1	1	0	
Čína	TP	4	2	2	4
	PP	0	0	0	
Vietnam	TP	3	1	2	3
	PP	0	0	0	
Srbsko	TP	1	0	1	2
	PP	1	0	1	
Bosna a Hercegovina	TP	2	0	2	2
	PP	0	0	0	
Kanada	TP	1	0	1	1
	PP	0	0	0	
Keňa	TP	1	0	1	1
	PP	0	0	0	
Palestína	TP	1	0	1	1
	PP	0	0	0	
Jordánsko	TP	1	0	1	1
	PP	0	0	0	

USA	TP	1	0	74	1	56	1
	PP	0	0		0		
Gruzínsko	TP	1	0	74	1	56	1
	PP	0	0		0		
Filipíny	TP	1	1	74	0	56	1
	PP	0	0		0		
Kuba	TP	1	1	74	0	56	1
	PP	0	0		0		
Sýria	TP	0	0	74	0	56	1
	PP	1	0		1		
SPOLU	TP	61	42	74	19	56	130
	PP	69	32		37		

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície (vlastné spracovanie)

* TP – trvalý pobyt, PP – prechodný pobyt

Príslušníci tretích krajín, ktorí v meste dlhodobo žijú sú plne integrovaní medzi miestnym obyvateľstvom. Priebežne sa im darí získavať štátne občianstvo, najmä v prípadoch, ak sa tu oženili či vydali. Môžeme hovoriť o bezproblémovom spolužití, pretože za posledné roky sa nevyskytli žiadne konflikty, či problémy na lokálnej úrovni. V meste neexistujú komunity cudzincov, pretože ich nie je toľko, aby dokázali vytvoriť komunitu, resp. združovať sa v rôznych mimovládnych organizáciách. Cudzinci v meste Snina majú rovné príležitosti vo všetkých oblastiach života. Ako bolo uvedené aj v kapitole 2, napríklad v prípade nepriaznivej sociálnej situácie sa posudzujú rovnoprávne s občanmi mesta.

Vzhľadom na skutočnosť, že okres Snina je prihraničným okresom, ktorý značnou časťou susedí s Ukrajinou a v súvislosti s konfliktom na Ukrajine, aj keď mesto doteraz tento jav príliš nezaznamenalo, je do budúcnosti predpoklad zvyšovania počtu cudzincov pochádzajúcich prevažne z tejto krajiny. Zahraničná migrácia by v tomto smere mohla byť potencionálnym riešením neustáleho znižovania počtu miestneho obyvateľstva, ktoré má značný vplyv aj na znižovanie celkového objemu podielových daní. V neposlednom rade ide aj o prínos do komunálnej politiky, teda účasť štátnych príslušníkov tretích krajín s trvalým pobytom v meste na komunálnych voľbách alebo prostredníctvom inej formy politickej a občianskej participácie ako je napríklad účasť prísediaceho na rôznych komisiách formovaných pri mestskom zastupiteľstve, či pôsobením v občianskych združeniach alebo organizovaním dobrovoľníckych aktivít a pod. Prospešní môžu byť v oblastiach ako je mestský rozvoj, umenie, vzdelávanie, kultúra či iné oblasti.

Výhodou regiónu (a samozrejme aj samotného mesta) je mnohopočetné rusínske obyvateľstvo, čo značne znižuje komunikačnú bariéru – cudzinec z Ukrajiny či Ruska sa bez väčších problémov dohovoriť aj s úradníkmi pôsobiaceimi v rôznych inštitúciách. Prekážky v dorozumívaní môžu pociťovať predovšetkým cudzinci z iných tretích krajín (Vietnam, resp. podobné ázijské krajiny alebo africké krajiny, príp. cudzinci hovoriaci len anglicky a pod.). V meste pôsobia viaceré inštitúcie ponúkajúce jazykové kurzy. Napriek tomu, že v súčasnosti vyučujú hlavne angličtinu a nemčinu, je predpoklad, že by dokázali zabezpečiť aj vyučovanie slovenského jazyka pre cudzincov za primerané poplatky. Druhou možnosťou je, že školy v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta môžu zabezpečiť takýto kurz v rámci vlastných edukačných aktivít, a to po získaní príslušnej akreditácie. Do tohto procesu je možné zapojiť aj dobrovoľníkov, ktorí by vyučovali slovenský jazyk.

Dôležitým prvkom rozvíjajúcej sa globalizácie je multikulturalizmus ako ideológia založená na vzájomnom rešpektovaní kultúrnej identity a zvyklostí všetkých členov

spoločnosti a presadzovaní ich rovného postavenia a práva.¹⁰ V rámci procesu integrácie na báze multikulturalizmu je významným faktorom zbližovanie domáceho obyvateľstva so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí žijú na území mesta Snina, poskytovanie rovnosti príležitostí a prístupu k verejným službám. Svoj význam v tomto procese zohráva tiež prekonávanie zaužívaných stereotypov, predsudkov i celkového náhľadu na cudzincov ako na nejaký „rušivý element“ nášho bežného života v určitom spoločenstve, či komunite. Aj keď v meste Snina sú cudzinci takmer „neviditeľní“ a bez nejakých vážnejších komplikácií sú akceptovanými prvkami spoločenstva v meste, pri väčšom náraste ich počtu¹¹ je potrebné do budúcnosti rátať aj s touto alternatívou. Perspektívne mesto zvažuje vytvoriť komunitné centrum, ktoré by bolo nápomocné aj pri vytváraní príležitostí pre integráciu cudzincov.

V meste Snina dlhodobo pôsobia rôzne športové kluby, rozvíjajúce svoje tradície najmä v oblasti volejbalu a zápasenia. Reprezentujúci športovci pod logom mesta získavajú rôzne (aj medzinárodné) športové ocenenia, ktorými robia dobrú reklamu nielen svojmu klubu, ale aj celému mestu. Občas sa podarí niektorému z týchto klubov získať kvalitného zahraničného športovca (najčastejšie z Ukrajiny), ktorému je mesto ochotné poskytnúť rôzne výhody za dobrú reprezentáciu mesta Snina.

Proces integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín môže prinášať aj pozitívne efekty vo forme vytvárania nových pracovných miest pre miestne obyvateľstvo. V meste existujú v súčasnosti štyri tzv. čínske obchody predávajúce odevy a obuv, kde ich majitelia zamestnávajú približne 10 – 12 obyvateľov mesta. Z radov štátnych príslušníkov tretích krajín pôsobí v meste viacero živnostníkov, podnikajúcich prevažne v oblasti obchodu a služieb, ktorí poskytujú miestnemu obyvateľstvu pracovné príležitosti.

Mesto Snina, vzhľadom na blízkosť ukrajinskej hranice, nadviazalo aj partnerstvo s družobnými mestami na Ukrajine. Najintenzívnejšiu spoluprácu má mesto Snina s ukrajinským mestom Chust. Výsledkom tejto spolupráce bolo zrealizovanie dvoch projektov.

V roku 2010 bol realizovaný projekt s názvom *Pilotný projekt priateľstva na východnej hranici* v rámci II. výzvy blokového grantu „Otvárame dvere pre nové možnosti spolupráce“, financovaného z Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu SR. Projekt bol pilotným projektom cezhraničnej spolupráce medzi mestom Snina a ukrajinským mestom Chust, ktorý bol partnerom projektu. V rámci tohto projektu sa uskutočnilo niekoľko spoločných aktivít (Stretnutie detí a mládeže, Zriadenie turisticko-informačnej kancelárie v RO Rybníky, Účasť ukrajinských folklórnych súborov na Folklórfeste v Snine, Predstavenie mesta Snina ukrajinským obyvateľom, Spoznávanie kultúry v oblasti výtvarného umenia – Svetová reťaz mieru, Osadenie mobiliáru v parku pri kaštieli, Konferencie pracovníkov samospráv a podnikateľských subjektov, Účasť mesta na medzinárodnej výstave ITF SlovakiaTour v Bratislave).

Druhým projektom, ktorý sa realizoval s mestom Chust v rámci cezhraničnej spolupráce, bol projekt z Programu cezhraničnej spolupráce ENPI Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina s názvom *Snina - Chust - spoločne k rozvoju cestovného ruchu v karpatskom biosférickom území*. Projekt bol zameraný na rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu a ochrany životného prostredia v biosférickej oblasti Východné Karpaty. V rámci tohto projektu sa v RO Rybníky zrekonštruovala a prestavala budova na kongresové centrum.

Okrem mesta Chust, má mesto Snina podpísané 2 partnerské dohody – zmluvy s ukrajinskými mestami Kremenčuk a Veľké Berezné.

¹⁰ Gallová Kriglerová, E., Kadlečíková, J., Lajčáková, J. 2009. Migranti : nový pohľad na staré problémy.

¹¹ Na základe pravidelného monitoringu vývoja počtu štátnych príslušníkov tretích krajín na území mesta Snina v spolupráci s Úradom hraničnej a cudzineckej polície PZ SR.

3.1 OPATRENIA

Mesto Snina je pre cudzincov, ktorí vyhľadávajú lepšie sociálno-ekonomické zázemie, prevažne tranzitným mestom, no aj tu sa niektorí z nich zdržia, či už prechodne alebo trvalo. Mesto poskytuje rovné príležitosti pre všetkých, teda aj na integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín sa bude snažiť nazerať cez optiku multikulturalizmu. Teda včasným uvedomením si a zodpovednou prípravou na riešenie danej problematiky je možné predísť rôznym nedorozumeniam a chybám a prichystať tak „pôdu“ na harmonické spolunažívanie ľudí rôzneho pôvodu vrátane akceptovania ich inakosti. Tak ako v prípade občanov SR, aj cudzincom je potrebné dať dostatočný priestor na to, aby využili ponúkané verejné služby a možnosti pomoci, prípadne aby k tomu tiež aktívne prispeli a podieľali sa na aktivitách spoločenstva.

Hlavnými nástrojmi lokálnej stratégie sú monitoring, priama intervencia, osвета a vzdelávanie so zameraním sa na priebežné mapovanie situácie štátnych príslušníkov tretích krajín pôsobiacich na území mesta Snina, poznávanie ich sociálnej situácie a poskytovanie adekvátnych možností pomoci, zlepšenie informovanosti štátnych príslušníkov tretích krajín s cieľom podpory ich sociálnej integrácie. V neposlednom rade je sekundárnym cieľom tiež zlepšenie informovanosti väčšinovej spoločnosti za účelom oslabovania predsudkov a stereotypov voči cudzincom.

OPATRENIE 1: Kontaktné miesto
Aktivita 1.: Zriaďiť kontaktné miesto pomoci cudzincom
Charakteristika opatrenia: V rámci Mestského úradu v Snine vyčleniť jedného zamestnanca, ktorý bude zabezpečovať agendu pomoci cudzincom (prvý kontakt, poskytovanie informácií, identifikácia potrieb, riešenie sociálnej situácie). V meste Snina je v budúcnosti možnosť zriadenia komunitného centra v zmysle Komunitného plánu sociálnych služieb mesta Snina vypracovaného na roky 2015 – 2025. V prípade vytvorenia komunitného centra by bolo možné problematiku cudzincov zapracovať do plánu komunitných služieb a v rámci tohto centra poskytovať informácie a riešenie potrieb a sociálnej situácie cudzincov v meste Snina.
Očakávaný dopad opatrenia: • Cudzinci na jednom mieste získajú potrebné informácie • Fundovaný pracovník pomôže cudzincom riešiť ich špecifické problémy • Možnosť identifikovať potreby a následne riešiť problémy na jednom mieste • Komplexná pomoc pre cudzincov prichádzajúcich na územie mesta
Aktivity vedúce k naplneniu opatrenia: A1: Prieskum dopytu po danej službe v meste Snina A2: Komplexné vyhodnotenie prieskumu, vrátane sumarizácie potrieb dotknutej cieľovej skupiny A3: Vyčlenenie zamestnanca Mestského úradu zodpovedného za agendu kontaktného miesta A4: Špecifikácia úloh a oblastí pôsobenia kontaktného miesta A5: Sprístupnenie kontaktného miesta pre verejnosť
Časový harmonogram plnenia opatrenia: júl - december 2015

Zodpovedný realizátor opatrenia: Mestský úrad v Snine
Predpokladané riziká a ohrozenia naplnenia opatrenia: • Nedostatok finančných zdrojov • Nezáujem zo strany cieľovej skupiny využívať danú sociálnu službu • Neochota zo strany mestské zastupiteľstva podporiť vytvorenie kontaktného miesta
Efektivita: • Cudzinci v meste na jednom mieste získajú potrebné informácie • Pomoc pre cudzincov prichádzajúcich do mesta riešiť ich problémy za pomoci odborníka na jednom kontaktnom mieste
Ľudské zdroje: vyčlenený zamestnanec Mestského úradu
Kontrola plnenia opatrenia: v rámci pravidelných kontrol činnosti jednotlivých oddelení Mestského úradu

OPATRENIE 2: Mapovanie situácie
Aktivita 1.: Vytvoriť účinný informačný systém a systém efektívnej komunikácie relevantných subjektov zaoberajúcich sa problematikou cudzincov
Charakteristika opatrenia: Problematikou cudzincov sa zaoberá niekoľko inštitúcií. Ich spolupráca je nedostačujúca. Týmto opatrením chceme docieľiť pravidelné mapovanie situácie ohľadne štátnych príslušníkov tretích krajín v súčinnosti s Úradom hraničnej a cudzineckej polície PZ SR a s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Cieľom tejto spolupráce je najmä preventívne riešenie problematiky cudzincov. Výsledkom komunikácie relevantných subjektov zaoberajúcich sa problematikou dotknutej cieľovej skupiny bude flexibilný prístup k problematike cudzincov na území mesta Snina.
Očakávaný dopad opatrenia: • Nadviazanie spolupráce relevantných subjektov zaoberajúcich sa problematikou cudzincov • Mapovanie situácie v meste Snina ohľadne príslušníkov tretích krajín • Preventívne riešenie situácie • Flexibilný prístup k problematike cudzincov
Aktivity vedúce k naplneniu opatrenia: A1: Oslovenie dotknutých inštitúcií zaoberajúcich sa problematikou cudzincov a nadviazanie spolupráce A2: Pravidelná komunikácia medzi jednotlivými inštitúciami A3: Informovanie širokej verejnosti a dotknutej cieľovej skupiny na menovaných inštitúciách o začatí spolupráce a plánovaných aktivitách A4: Pravidelné vyhodnocovanie realizovaných činností
Časový harmonogram plnenia opatrenia: od júla 2015 priebežne
Zodpovedný realizátor opatrenia: Mestský úrad v Snine, spolupracujúce subjekty (UPSVR, Úrad hraničnej a cudzineckej polície PZ SR)

Predpokladané riziká a ohrozenia naplnenia opatrenia: • Neochota oslovených subjektov spolupracovať a zapojiť sa • Nezáujem zo strany cieľovej skupiny • Nevhodné legislatívne zmeny
Efektivita: • Pravidelná a efektívna spolupráca subjektov zaoberajúcich sa problematikou cudzincov • Mapovanie situácie ohľadne príslušníkov tretích krajín na území mesta Snina • Možnosť včasného zachytenia problémov a prijatia preventívnych opatrení • Flexibilný a komplexný prístup k riešeniu problematiky cudzincov na území mesta Snina
Ľudské zdroje: vyčlenení zamestnanci Mestského úradu, zamestnanci spolupracujúcich subjektov
Kontrola plnenia opatrenia: v rámci pravidelných kontrol činnosti jednotlivých oddelení Mestského úradu

OPATRENIE 3: Vzdelávanie a osвета
Aktivita 1.: Zviditeľnenie témy integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín
Charakteristika opatrenia: Téma štátnych príslušníkov tretích krajín je stále na okraji spoločenského záujmu. Medzi obyvateľstvom badať nezáujem o túto cieľovú skupinu a nedostatok informácií o živote cudzincov na našom území a problémoch, s ktorými sa musia potýkať pri vstupe do našej krajiny. Cieľom opatrenia je zviditeľniť tému migrácie, integrácie a kultúrnej rozmanitosti. Zvýšiť informovanosť širokej verejnosti o týchto témach, s cieľom upevniť vzájomnú interakciu a potlačiť prípadnú intoleranciu, a to formou rôznych článkov v novinách, organizovaním informačných dní na tému cudzincov v spolupráci so školami, zverejňovaním potrebných informácií, podľa možností aj v cudzom jazyku, na webovej stránke mesta, spracovávaním informačných letákov a pod.). Toto opatrenie zároveň otvára rôzne alternatívy zvyšovania občianskej participácie cudzincov na miestnej úrovni, ako je napríklad možnosť ich priamej účasti na rôznych podujatiach, diskusných a informačných stretnutiach nielen s verejnosťou, ale aj s predstaviteľmi mesta.
Očakávaný dopad opatrenia: • Zvýšenie povedomia širokej verejnosti o živote štátnych príslušníkov tretích krajín na našom území • Potláčanie nezájmu a intolerance zo strany občanov mesta k cudzincom • Zapojenie cudzincov žijúcich na území mesta Snina do diania v meste • Všeobecná informovanosť širokej verejnosti o témach migrácie, integrácie a kultúrnej rozmanitosti
Aktivity vedúce k naplneniu opatrenia: A1: Zapojenie škôl na území mesta Snina, do organizovania informačných dní o daných témach A2: Zapojenie cudzincov žijúcich na území mesta Snina do účasti na informačných dňoch A3: Spoluúčasť mesta na organizovaní aktivít A4: Informovanie širokej verejnosti o plánovaných aktivitách a výstupoch z nich (články v novinách, informácie na internete a pod.)
Časový harmonogram plnenia opatrenia: 1 až 2 x ročne

Zodpovedný realizátor opatrenia: Mestský úrad v Snine, školy na území mesta Snina, dostupné médiá
Predpokladané riziká a ohrozenia naplnenia opatrenia: • Neochota oslovených subjektov spolupracovať a zapojiť sa • Nezáujem zo strany cieľovej skupiny participovať na informačných dňoch a ďalších plánovaných aktivitách
Efektivita: • Aktívna účasť mladých ľudí na organizovaní informačných dní na dané témy • Zbieranie informácií, možnosť dozvedieť sa nové veci • Podpora začlenenia sa cudzincov do života v meste
Ludské zdroje: vyčlenení zamestnanci Mestského úradu, mládež, zástupcovia škôl
Kontrola plnenia opatrenia: v rámci pravidelných kontrol činnosti jednotlivých oddelení Mestského úradu

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- DIVINSKÝ, B. 2005. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike : stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava : Friedrich Ebert Stiftung a Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2005. 216 s. ISBN 80-89149-04-9.
- DROZD, P., FRKÁŇOVÁ, A., ULRICHOVÁ, N. 2013. *Získavanie vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do Slovenskej republiky*. Bratislava : Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v Slovenskej republike, Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), 2013. 62 s. ISBN 978-80-89506-37-8.
- GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E., KADLEČÍKOVÁ, J., LAJČÁKOVÁ, J. 2009. *Migranti : nový pohľad na staré problémy*. Bratislava : CVEK, 2009. 127 s. ISBN 978-80-970267-8-3.
- Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike*. 2009. Bratislava : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2009. 96 s.
- VAŠEČKA, M. 2009. *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike*. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2009. 139 s. ISBN 978-80-970307-0-4.
- ŽÁKOVÁ, M. 2006. *Azylová problematika na Slovensku z pohľadu sociálnej práce*. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, 2006. 79 s.
- World Migration 2005 : Costs and Benefits of International Migration*. Ženeva : International Organization for Migration (IOM), 2005. 500 s. ISBN 978-92-906820-9-4.